

անգույն նաև գործնական Գիւղատնտեսագիտութիւն եւ Արուեստագիտութիւն: Վերջոյն նկատմամբ՝ կը խնդրէ խմբագրութիւնն՝ որ հաճին յարգող ընթերցողք զգուշանել՝ թէ որ արուեստից վրայ յօդուածներ կը բաղձան մանաւանդ ընթերցանու:

ԵՐԱՄ.

ՅՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳՈՐԺՆԻԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏՆՏԵՍԻԿԱՆ ԳՈՐԺՆԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏՆՆԵՐԻ ԸՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԷՔ

Ա. ՑՈՒՆ

§ 1. Տնտեսիկնոջ ունեւնալիք ծանօթութիւնքն ու պարտքերը:

Տնտեսիկնոջ պաշտօնը թէպէտ շատ անձուկ կ'երեւայ, բայց իրօք շատ մեծ եւ դանդաղան է: Տնտեսիկինը հոգ տանելու է ոչ միայն ամուսնոյն եւ տղոյ, այլ եւ բովանդակ ընտանեացն եւ անոնց հոգեկան եւ նիւթական յաւաքացման եւ անդորրութեան: Ձան մ'երջանկութիւնը կախուած է՝ տնտեսիկինէն զխաւորաբար, որ կրնայ իւր տունն ընտանեաց անդորրութեան, միւսութեան եւ ժրութեան եւ գործունեաց ընկերութիւններէ հեշտին վրայ մ'ընել:

Տնտեսիկին մ'օրինակ ըլլալու է ընտանեաց իւր վարմունքովը, կարգադրութեամբն եւ յաշտակութեամբն ի գործս, քոքը պակասութեանց համբերելու է, եւ անպիսի տգիտութեանց առիթ տալու չէ, այլ մանաւանդ պէտք է ասոնց առջեւ առնելու ջանալ. պէտք է նաեւ անսովոր դիպաց մէջ ճարպիկ ու աշիկ ըլլալ, ամէն բան լաւ գործածելով, ամէն բանի պատրաստ գտնուելով:

Տնտեսիկինը պէտք է ամէն բանի միտ դնել եւ ոչինչ իրելու զոյգն համարիլ: Պիտի գիտնայ ամէն բան լաւ պահել, ընտանեաց սննդեան եւ պիտոյից հոգ տանիլ, ապագայ պիտոյից ժամանակին պատրաստուիլ: Պէտք է որ նոյն իսկ ամենազոյգն բան մը կորսուի, որովհետեւ ինչ որ մարդկան չի գործածուիր, կը գործածուի գրեթէ առանց բացառութեան ընտանի անասնոց եւ ուրիշ նպատակներու:

Պիտի կարենայ տնտեսիկինը տան խնամակալութիւնը վարել եւ հսկել ամէն բանի վրայ. ուստի յաջողակ եւ վարժ պէտք է ըլլալ անական գործոց մէջ, որ կարենայ ցուցնելու ուրիշներուն զանոնք կատարելու կերպով: Պէտք է չութափելով եւ աղմակ գործել, այլ նաեւ

եթէ շատ գործք ալ ունենայ, պէտք է հանգարտութեամբ կատարել: Վարանց մէջ պաշտարուելու չէ՝ երբ պատահին յանկարծական դէպքեր, որով ստիպուի յառաջուն որոշմունքները փոխել:

Առանց հարկի պէտք չէ տան հսկողութիւնը ձեռքէ թողուլ. ուստի ըստ կարի՝ երկար ժամանակ տնէն հեռու ըլլալու չէ, իսկ եթէ քիչ մը ժամանակ բացակայ ըլլայ, պէտք է որ ամէն բան կարգի դնէ եւ նշանակէ ինչ որ պիտի ըլլայ: Որպէս զի սակաւ ժամանակեայ բացակայութեան կամ արգելքի մ'ատեն զեղծմունք եւ անկարգութիւնք խախտուին, կը պահանջուի որ վստահելի տեղապահներ կըլծէ, որ կարենան տունն ըստ սովորութեան վարել այնպիսի ժամանակներ: Ուստի դուստրն, ազգականները կամ հաւատարիմ աղայիքներն պնդան վարժելու է՝ որ կարենան տան խնամակալութիւնն ընել, որ անոնց ապագային համար ալ մեծ օգուտ ունի, երբ անձնական կամ օտարին տան խնամակալութիւնը ընելու ըլլան: Այսպէս չվարժուած դստերը կամ աղայիքը շատ անգամ անձնական դառն փորձերով նոյնները սորվելու կը ստիպուին: Անոր համար պէտք է որ մարդ արգելու իրենց հասուն դստերաց տան իրողութեանց մէջ մանելու եւ անարարութեան մէջ վարժելու: Խմաստուն տանտիկինն ամէն տեղ ու միջեք կարգի եւ կանոնի մէջ կը պահէ, այնպէս որ տեղապահ ըստ պիտոյից կարենայ ամէն բան դիւրաւ գտնել եւ վարել:

§ 2. Կարգադրութիւն:

Պարզը հիմն է տան զարգացման՝ ինչպէս ամէն անդորրութեան, որուն հետ սերտիւ կցեալ են մարքութիւն, վայելչութիւն, ժամանակի դրամաց եւ աշխատութեանց ըստ պատշաճի բաշխումը: Ամէն տեղ կարգի մէջ ըլլալու է նաեւ ամենամաքուն խորշը, ուստի հարկաւոր իրենք մասնաւոր տեղ մը դնելու է, միւս ամէն առարկաներն իրենց որոշ տեղը զետեղելու է եւ լաւ պէտք է հսկել որ գործածուելէն ետեւ մաքրուին եւ տեղը գրուին: Ասով հարկ չ'ըլլար բան մ'երկայն փնտռել, ներարտութեան տեղի չի մնար, փոքր իրերը չեն կորսուիր, եւ նոյն իսկ մեծերն ալ չեն փնտռուիր, որ սովորաբար խառնաշփոթութեան մէջ կը լլայ:

Օտարին բաները (զոր օր. փոխ առնուած ամթոս, անթո, գիրք...) պէտք է զատ եւ զգուշութեամբ պահել, եւ երբ պէտք չ'ունենցուի՝ անմիջապէս ետ տալ:

Պէտք չէ արկնելու, սեղանի... վրայ կամ անփակ տեղեր ստակ, զարդ եւ այլն պահել, կամ թողուլ զգեստի մէջ՝ որ զարդարելու, նորոգելու կամ լուալու կը տրուի. որպէս զի շարուի առիթ խորելու, եւ կամ՝ եթէ յանկարծ բան մը կորսուի՝ անխառն կասկածներ չունեցուի:

Կարգն է նաեւ Տիմի ինչպէս թեան. որովհետեւ ասով շատ բան կը մնայ, որ խառնակութեան մէջ կը կորսուի: Կարգասիրութիւնը տանտիկնոջ ամենամեծ եւ անհրաժեշտ առաքինութիւնն ըլլալու է, որուն պատասխաններն անմիջապէս ակներեւ կ'ըլլայ: Տունն ամբողջ, խոհանոցը, գաւիթը, բնակարանը թէպէտ համր են, բայց կ'իմացնեն թէ ինչպիսի է իրենց տէրը:

Փոշոտ սեամբ եւ պատերեաց շրջանակը, գունատ եւ դքսիտացեալ մետաղայք, ցիւրցան զգեստներ, մէջ տեղ ինկած ամթոններ, գետնի վրայ ցիւրցան խաղալիք, խողանակք, հողանակք եւ բաց գրքեր, ասեղ, աղտոտ ճերմկեղենաց բաց պահարաններ, եւ անթիւ ուրիշ ըստ ինքեան զոյղն իրեր՝ տանտիկնոջ կարգասիրութեան աննպաստաւոր վկայութիւն կու տան:

Գիւղի մը մէջ գիւղացոյն տունը մանեղ հարկ չկայ, որպէս զի տեսնուի թէ ինչպիսի է տանտիկինը: Արդէն ցանկնքն որ լաւ պահուած եւ նորոգուած են, ածուք՝ որ մշակուած եւ քաղհանուած են, մաքուր աւլուած գաւիթն, ուր չի գտնուիր ոչ փայտ, ոչ քար եւ ոչ ուրիշ մնացորդ մը, բարեք պահուած կազմաք, փայլուն կաթնամանք, ջինջ պատուհան, զուարթ մանկունք՝ որ զոյց գործոց կը զբաղին, եւ վերջապէս գոմոց մաքուր եւ առողջ արջառն, այս ամենայն նշան են տնարար տանտիկնոջ մը: (Հարգանքներ):

ԲԱՐԻՑԱՅԵՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊ

ԳԱՆՆԱԿԱՆ

ԳԼԻՒԻ Բ.

Յարմարութիւն:

(Հարգանքներ):

Սակայն գաղղիացի հրամանատարը չէր կրնար թողուլ՝ որ կարաւանն անարգել առնուն տանին: Թէեւ իւր գունդը սպակաւոր էր, որովցի յարձաքիւ գաւեստիկայի վրայ, Զօրքն համառօտի խախտուէն ետեւ՝ թմարկները զարնել տուաւ, եւ

զօրաց գլուխն՝ անցած՝ «Կեցցէ՛ Նիքոնակալը, գոշելով՝՝ յարձակեցաւ խառնազան՝ ամբոխին վրայ:

Պատերազմող միահաղոյն հրացան արձակեցին: Բայց Գաղղիացիք ոչինչ կատեցան, եւ մինչգետն Պատերազմողը հրացանը վերստին կը լեցնէին: Գաղղիական ամբոխներու սուր սայլն արդէն անոնց կըծող վրայ էր:

Աղալակը լռեց եւ հազիւ այս գին այն գին հրացանից շէնքն կը լսուէր: Երկու կողմն ալ անաւայն յուսահատաբար կուրծ ի կուրծս թէ եւ ի թեւ կենաց եւ մահու համար կը կուռէին: Հրացանաբուն եւ սուր, ատրճանակ եւ գաղոյն, նաեւ ատամնիք եւ ըղունգ իւր զէնք կը գործածուէին, եւ նոյն իսկ դիմախաւս վերաւորը մէկմէկ բռնած խեղճեւ կը ճգնէին:

Յանկարծ պատերազմի նոր աղապակ մ'որոտաց: Խուան իրեններովը մարտավայրն հասաւ:

Չորեքուսիք, հրամայեց հրամանատարն՝ երբ այս նոր յարձակումը տեսաւ: Գաղղիացիք անմիջապէս թողնելով կանն շորեքուսի ձեւով, եւ պնդութեամբ երենց կենսիցը կը պաշտպանէին:

Պատերազմի ամբոխին մէջ խուան իւր տէրը կը փնտռէր:

Միեւնից ասէ, կը ճծծէր խուան տիրոջն ականջն ի վար: Գաղղիացիք մերձակայ պահանջոցն հրացանի ձայրը լսէր են եւ արդէն զէպ ի կատուղի պողտապն կու գան:

Աւ թուկիները, եւ փութով հեռացիւր, հրացանակիրն ամբոխին դուրս ելաւ եւ իւր սուլիովը սրածայն նշան տուաւ: Իրեններն անմիջապէս բոլորովը ժողովեցան, եւ նովին արագութեամբ որով եկած էին, անտառին մէջ անհրեւոյթ եղան:

Հրամանատարն այս շարժումը նշմարեց եւ շուտով վերահասու եղաւ:

Հաստատուն կեցեց, գորականք, գոշեց իրեններուն, մեր ընկերներն օգնութեան կու գան:

Միւսայն «Կեցցէ՛ Նիքոնակալը՝ եր պատասխանը:

Գաւեստիկան անմիջապէս քանի մը լսեւ յուրիկեց ընդդիմակաց կողմն, որպէս զի ապահով ըլլայ թէ արեւոյց այն կողմանէ ալ օգնութիւն կու գայ Գաղղիացոյց: Նոյնպէս կատուղի պողտապն ալ մարդ խարեց, որ Ուոլի փնտրունէ ինչ որ փախցնել չի կրնար: Ռազմամթերի կառքերը խորատակեցին եւ վառօդոյ փութիկ տակաւները ծանրաբեռն կառքերու տակ գրին, եւ պատրուով կրակ տուին: Գաւեստիկան մեծաւ գոհութեամբ կը տեսնէր՝ որ կառքերն ետեւէ ետեւ օդ կ'իջնէ, եւ հետզհետէ կը լռէր նաեւ աղապակն կարաւանի՝ զոր լեքանց ծործորները վարած կը տանէին:

Այս միջոցին կատաղի եւ յուսահատական խառնուրդը դադարած էր, եւ նուազ արեւահեղ՝ հրազենուց պատերազմը փոխանակած էր: Պատերազմողը գրաստու պողտապն բերանը բռնած էին, որմէ գաղղիական կարաւանէն ինչ որ տանել կրնային՝ տարած էր Ուոլի, եւ Գաղղիացիք հաստատուն յուսով օգնութեան չէին ուզեր իրենց զիրենց վերստին սպանուելու վտանգի մէջ գնել: Անոր համար երկու կողմն ալ ծռաւերու բնոց եւ